

Jedan od najvećih energetske projekata u BiH, ali i regiji, počinje se ostvarivati. Prva privatna termoelektrana u BiH – TE Stanari – distribuirala je prve količine električne energije u mrežu.

Početkom januara, iz uprave Energy Financig Team-a (EFT) iz Londona, inače vlasnika TE Stanari, je saopćeno kako je ta nova elektrana započela prvu sinkronizaciju sa energetsom mrežom BiH. Sinkronizacija je, kako je saopćeno, “protekla prema planu, bez ikakvih problema za mrežu ili za elektranu, a prvog dana testiranja isporučeno je 420 MWh električne energije”. Na taj način započela je finalna test faza koja će potrajati nekoliko mjeseci.

“Probni rad i testiranje opreme je u prve tri nedjelje januara izvedeno sa ne više od 50 posto kapaciteta”, pojasnio je Savo Mirković, tehnički direktor TE Stanari za Deutche Welle. Za to vrijeme, dodao je, bit će snimljeni eventualni nedostaci, a potom se testiranje nastavlja na 75 posto, a zatim i na 100 posto kapaciteta. “Kada se dokažu sve tražene performanse, tek tada počinje komercijalna proizvodnja, a što očekujemo u drugoj polovini 2016. godine”, kaže Mirković. Instalirana snaga TE Stanari, koju je po sistemu ‘ključ u ruke’ izgradila vodeća svjetska kompanija u oblasti energetike – kineski Dongfang Electric Corporation, dodaje on, je 300 MW, a jedna od karakteristika je i sagorijevanje uglja u kotlu sa fluidiziranim slojem, što je novina u širem okruženju. Druga specifičnost je rashladni sistem, odnosno zrakom hlađeni kondenzator. U novu elektranu ugrađena su najsevremenija postrojenja i oprema proizvođača poput Siemens, Schneidera, ABB-a.

Oživljavanje rudnika Stanari

U projekat ponovnog pokretanja rudnika lignita u Stanarima i izgradnje moderne termoelektrane, koji je započeo prije više od 10 godina, EFT je uložio oko 560 miliona eura, čineći ga najvećom investicijom u energetske sektor u BiH još od raspada bivše države.

“Naša ideja je od početka bila da ulažemo u sektor energetike i da gradimo generatore struje za naš trgovački portfolio. Kada smo prije 10 godina došli u Stanare, rudnik je bio u stečaju već drugu godinu, proizvodnja obustavljena, a oprema potpuno devastirana”, kaže za Deutsche Welle Vuk Hamović, vlasnik i direktor EFT-a. Dovođenjem ekipe stručnjaka i potrebnim ulaganjima, dodaje, “stvoren je profitabilno preduzeće od kojeg svi imaju koristi”. “Sada u rudniku radi oko 600 rudara, sa platama znatno većim od prosjeka, a koje primaju na vrijeme. Država i lokalna zajednica ubiru poreze i doprinose, a i mi u EFT-u smo zadovoljni profitom koji ostvarujemo”, tvrdi Hamović.

Zadovoljan je i potencijalima rudnika u Stanarima: “Okolo 100 miliona tona dokazanih rezervi uglja nisu velike količine. Na primjer, rezerve na Kosovu se mjere milijardama tona. Ipak, tih stotinjak miliona tona dozvoljavaju ovakvoj elektrani da radi 30-40 godina, a da pri tome

obezbjeduje i dovoljne količine uglja za prodaju onima koji su ga i do sada koristili i kojima je neophodan”.

Ponovno pokretanje rudnika lignita u Stanarima, te izgradnja moderne termoelektrane, na svojevrsan način udahnuo su i novi život Stanarima. Dušan Panić, načelnik najmlađe općine u državi, stare tek godinu dana, izuzetno je zadovoljan prisustvom EFT-a. Kaže da glavnu okosnicu privrede Stanara čini upravo ta grupacija. “Više od 70 posto prihoda dolazi od EFT-a. Radi se o koncesionim naknadama po toni uglja, te udjela od prodaje struje, što ukupno iznosi nekih 4.8 miliona KM godišnje”, tvrdi Panić, što je svakako značajan prihod za općinu sa nešto više od 7.5 hiljada stanovnika. Specifična je bila i prisutnost stotina Kineza, radnika Dongfanga, koji su radili na izgradnji elektrane. Panić kaže da su jako zanimljivi, malih prohtjeva, a spremnih da rade mnogo. Jedini problem s njima, tvrdi načelnik, bila je komunikacija. Budući da su radovi dovršeni, u Stanarima je ostalo još jako malo Kineza, a većina ih je prešla raditi na novom projektu u Lukavcu.

Okoliš - ugrožen ili ne?

Trenutno je u rudniku i termoelektrani zaposleno nešto više od 600 ljudi, a taj će broj do kraja godine premašiti 900. Panić je uvjeren da nova termoelektrana neće biti prijatna životnom okruženju dobojske regije i šire. Kaže da on lično, ali i stanovnici Stanara vjeruju u “visoke ekološke standarde TE Stanari”, podsjećajući na ugovorene obaveze EFT-a u pogledu poštovanja relevantnih EU direktiva.

Tako, pak, ne misle brojne udruge za zaštitu životne sredine. Centar za životnu sredinu (CZZS) iz Banje Luke godinama upozorava da bi termoelektrane u BiH, uključujući i novo postrojenje u Stanarima, mogle znatno ugroziti okoliš, ali i napredak države ka Europskoj uniji, a zbog neusklađenosti ekoloških standarda termoelektrana s propisima Energetske zajednice.

Razloga za zabrinutost po pitanju ekologije, bar što se Stanara tiče, nema, tvrdi tehnički direktor Savo Mirković. “Karakteristika našeg uglja iz Stanara je mali sadržaj sumpora - od 0.13% posto, kao i mali sadržaj pepela od ne više od 10 posto u prosjeku. Dimnjak je visok 150 metara i opremljen je sofisticiranim senzorima koji bilježe sve promjene u količini polutanata. Sve je urađeno u skladu s direktivom EU, emisija graničnih vrijednosti je oko 200 mg sumpornih oksida po kubnom metru gasa, azotnih oksida također i pepela manje od 30 mg”, pojašnjava Mirković. Dodaje da je još jedna karakteristika nove elektrane i izuzetno mala potrošnja vode, od nekih 80 kubnih metara na sat, za razliku od klasičnih termoelektrana, koje u rashladnim tornjevima koriste više od 1,000 kubnih metara vode po satu, pa su im i isparenja u atmosferu neuporedivo veća i mogu utjecati na klimu.

Političke konotacije - problemi, interesi i šteta

Ekološka pitanja nisu bila i jedini problem. U projekat se svojevremeno umiješala i politika, što je bitno otežalo i vremenski oduljilo realizaciju projekta. Problem je prvenstveno bio u tome, kako smatra Vuk Hamović, što je trgovina električnom energijom u ovom podneblju, gdje je struju tradicionalno kontrolirala isključivo država, bila potpuno nepoznata i teško razumljiva priča. Iz tog neshvatanja i nerazumijevanja karaktera posla s jedne strane i relativno velikog obima posla za privatnu firmu s druge strane, dodaje Hamović, “generirana je sumnja da nešto tu nije u redu”.

“Napad je bio pojačan time što je (u to vrijeme visoki predstavnik međunarodne zajednice) Paddy Ashdown imao političku agendu da smanji utjecaj nacionalnih stranaka, prije svega SDS-a, tada najjače stranke u RS-u. Pošto je vidio Elektroprivredu kao jedan od glavnih izvora ekonomske podloge za SDS, onda je trebalo posmjenjivati i tadašnje rukovodstvo Elektroprivrede RS. Da bi opravdao te smjene, nije mogao reći da ih smjenjuje zato što su SDS, već zato što su korumpirani”, kaže Hamović. Pojašnjava da se EFT, kao najveći trgovinski partner Elektroprivrede RS tada “našao u poziciji onoga koji je korumpirao”. Slijedile su godine istraga koje su pokazale da bivši visoki predstavnik nije bio u pravu, a sve optužbe protiv EFT-a su odbačene. “Projekat TE Stanari je realizovan bez obzira na reputacione probleme koje smo pretrpjeli kao kolateralnu štetu zbog različitih političkih interesa, a EFT je postao dominantan trgovac električnom energijom u regionu”, zaključuje Hamović. Kaže da namjerava nastaviti širiti poslove u regiji. “Razmišljamo o bar 10 projekata. Ako se ne razmišlja o novim projektima, ide se niz brdo”.

izvor: m.dw.com